

SZEMELVÉNYEK A MAGYAR ÁLLAMI SZERVEK SZABADALMI TÁJÉKOZTATÁSI TEVÉKENYSÉGÉBŐL

Vida Sándor

Budapesti Francia Műszaki és Tudományos Tájékoztatási Központ

Magyarországon — akárcsak a többi szocialista országban — a szabadalmi tájékoztatás rendszerében az állam bizonyos alapvető, elvi irányító szerepet játszik. Ez, úgy tűnik, intenzívebb, mint a nem szocialista társadalmi-gazdasági berendezkedésű országokban. Talán nem érdektelen ezért, ha a magyar államnak erről a több csatornán jelentkező tevékenységről némi áttekintést adunk.

Az egész magyar műszaki információs rendszer felsőfokú irányító szerve az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság, (OMFB) amelynek felügyelete alá tartozik többek között az Országos Találmányi Hivatal (OTH), valamint az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ (OMKDK), amelyekről a továbbiakban részletesebben szólnunk majd. Az OMFB — a kormány műszaki tanácsadó szerve — sokkal szélesebb körű és általánosabban meghatározott feladatkörén belül, maga is ismételtelen módot talált arra, hogy a szabadalmi tájékoztatás helyzetét közvetlenül vizsgálja, s ennek érdekében *elemző tanulmányt készíttessen* [1], majd pedig annak alapján széles körű szakmai vitát szervezzen. Az OMFB által néhány évvel ezelőtt kezdeményezett szakmai vita egyrészt jelentős mértékben hozzásegített a felhasználók, az állami vállalatok, kutatóintézetek nézeteinek tisztázásához, másrészt jó értelemben vett propagandaeszköznek bizonyult a *szabadalmi tájékoztatás eszközeinek igénybevétele, a hasznosítás lehetőségeinek jobb megismertetése érdekében*.

Az állami szinten jelentkező konkrét elvi-irányító tevékenységet a szabadalmi tájékoztatásban az illetékes funkcionális szerv, az Országos Találmányi Hivatal fejt ki. A szabadalmi információ elsődleges forrásait — a *szabadalmi leírásokat*, valamint az ezek legfőbb adatait tartalmazó *Szabadalmi Közlönyt* — 1896 óta az OTH (illetve korábbi nevén: *Szabadalmi Hivatal*) adja ki hasonlóan a legtöbb országhoz.

Figyelemre méltó ezzel szemben az, hogy az OTH feladatait meghatározó 1967. augusztus 20-i 2048 sz. kormányhatározat kifejezetten megemlékezik a *szabadalmi tájékoztatással kapcsolatos feladatokról*.

Eszerint:

„Az OTH az iparjogvédelem központi állami irányítósa körében

ellátja az iparjogvédelmi központi dokumentációs és információs feladatokat;

az ágazati minisztériumokkal együttműködve támogatást nyújt a vállalatok iparjogvédelmi tevékenységének kialakításához és továbbfejlesztéséhez, saját dokumentációs és információs szervezetük kialakításához;

a gazdasági irányító szervek megkeresésére iparjogvédelmi vonatkozású konkrét kutatásokat végez; megrendelésre az iparjogvédelmi dokumentáció és információ terén szolgáltatásokat nyújt [2].

Az OTH a fenti feladatoknak megfelelő, a hagyományos, más társadalmi-gazdasági berendezkedésű országokban szokásos feladatokon túl (Szabadalmi Közlöny kiadása, szabadalmi leírás-gyűjtemény fenntartása) *dokumentációs és információs szolgáltatásokat végez, így pl. tájékoztatást ad a megrendelő által kijelölt*

a) szakterületen engedélyezett szabadalmak leírásai-ból;

b) szabadalmasok részére engedélyezett szabadalmakról;

c) egyes szabadalmi leírásokról, beleértve azok magyar nyelvre fordítását is;

d) az egyes szakterületeken a szabadalmak statisztikai megoszlásáról [3].

Ezekon a konkrét és a felhasználói igényekre orientált szolgáltatásokon felül az OTH minden rendelkezésére

[2] Szabadalmi Közlöny, 1967. 9. sz. p. 429.

[3] Bővebben lásd: Szabadalmi tájékoztatás. Szerk. Vida S. Bp. 1973. OMKDK. p. 44–46.

[1] 12–702–DÁB elemző tanulmány, Bp. 1970. OMFB.

álló eszközt megragad annak érdekében, hogy a kormányhatározat szabta kereteken belül a szabadalmi tájékoztatás eszközeinek felhasználását népszerűsítse, így pl. módszertani útmutatást tesz közzé a felhasználók számára stb. [4].

Az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ mint tájékoztatási intézmény ugyancsak szolgáltat a szabadalmi tájékoztatás körét érintő információkat. A „témafigyelés” (meghatározott műszaki témában szakirodalomkutatás a megrendelő részére) egy adott témára vonatkozó folyóiratcikkek és más publikációk feltárása mellett a Szovjetunió és az USA Szabadalmi Közlönyei alapján rendszeresen közöl szabadalmakat is. Ez tulajdonképpen magától értetődő, hiszen a szabadalmi bejelentések közzététele minden más szakirodalmi publikációt megelőz.

Az OMFB, az OTH, valamint az OMKDK is országos szervek, így felügyeletük, illetve irányításuk alá iparvállalatok nem tartoznak. Az iparvállalatok magatartására közvetlen hatást gyakorolni nem tudnak, befolyásuk, mint minden funkcionális szervé, csak közvetett.

Ezért a szabadalmi tájékoztatás állami rendszerét ismertette, egy lépéssel közelebb jutunk a vállalati, a felhasználói gyakorlathoz, ha az egyik legnagyobb ipari tárca, a Kohó- és Gépipari Minisztérium ez irányú tevékenységét vesszük szemügyre.

Az ipar szempontjából a szabadalmi tájékoztatás a műszaki fejlesztés egyik sajátos eszköze; egyrészt az új, eddig ismeretlen műszaki megoldások megismerésének forrása, másrészt olyan tilalomfa, amely meghatározza a műszaki fejlesztés korlátait. A szabadalmi tájékoztatás mindkét funkcióját szem előtt tartja a Kohó- és Gépipari Minisztérium kiadásában a múlt évben megjelent a „Gyártmányok és gyártási eljárások iparjogvédelmi vizsgálata” című, 1977. július 1-én hatályba lépő szabvány [5], amely minden gépipari és kohászati vállalatra kötelező lesz. A szabályozás tehát minden gépipari és kohászati vállalatot felölel, akár az említett minisztérium gyakorolja felette a közvetlen felügyeletet, akár nem. (Kisebbségi gépipari vállalatok, amelyek száma azonban jelentős, tanácsai felügyelet alatt, a gépipari szövetkezetek pedig a SZÖVOSZ irányítása alatt állnak).

A szabvány az iparjogvédelmi kutatás céljáról a következőket mondja:

„A gyártani vagy alkalmazni szándékolt termékek, illetve gyártási eljárások iparjogvédelmi helyzetének megismerése, a kutatás-fejlesztés lehetőségeinek feltárása, irányának kitűzése érdekében kutatást kell végezni. – A műszaki színvonal megállapítását célzó kutatásnak ki kell terjednie a hazai és a műszakilag fejlett országokban oltalom alatt álló, oltalmát vesz-

tett vagy még oltalom alatt nem álló, de nyilvánosságra hozott iparjogvédelmi dokumentumokra.” (2.1 pont)

Az oltalmi helyzet vizsgálatáról szóló rendelkezés alapján tájékoztatást kapunk a szabályozás tárgyáról, terjedelméről:

„A fejlesztő szervek és az előállító vállalatok olyan műszaki megoldásokat, eljárásokat, ipari mintákat és védjegyeket alkalmazzanak, amelyek az előállító országban, valamint a forgalomba hozatal országaiban nem sértenek érvényes jogokat, ezért az új műszaki megoldások, a műszaki megoldások módosításai, az új gyártási eljárások, tervezett formai kialakítások, alkalmazni kívánt védjegyek oltalmi helyzetét meg kell vizsgálni.” (2.2 pont)

Az új műszaki megoldásokról, ezek módosításairól, valamint új gyártási eljárások oltalmi helyzetének vizsgálatáról a szabvány a következőképpen rendelkezik;

„E vizsgálatnak ki kell terjednie a hazai és az érintett szakterületen műszakilag fejlett országok, valamint a tervezett exportpiacok országaiban a hatályos vagy még oltalom alatt nem álló, de bejelentett és nyilvánosságra hozott iparjogvédelmi dokumentumokra. A fejlesztés során létrehozott új – újszerű – megoldások kialakulásuk ütemében vizsgálandó, hogy az esetleges ütközések mielőbb ismertté váljanak.” (2.1 pont)

Előírja továbbá a szabvány, hogy minden iparjogvédelmi kutatásról iparjogvédelmi kutatási-, ill. vizsgálati beszámolót kell készíteni. Az előírás szerint

„a beszámoló tartalmazza a kutatás, ill. vizsgálat lefolytatásának helyét, kezdő és befejező idejét, módszerét, a vizsgáló szervet, a forrásanyagot, azoknak a szakterületeknek a megjelölését, amelyekre a vizsgálat kiterjedt az NSZO szerint, a vizsgált időszakot, eredményt, a műszaki fejlesztésért és az iparjogvédelemért felelős vezetők aláírását”. (3.1 pont)

A vizsgálat eredményét az „iparjogvédelmi tanúsítvány” elnevezésű dokumentumban rögzítik (3.4 pont). Az idevágó rendelkezés arról is intézkedik, hogy

„amennyiben a vizsgálat idegen oltalmi jogoknak esetleges megsértését állapítja meg, a tanúsítványban fel kell sorolni mindazokat az iparjogvédelmi dokumentumokat, amelyek jogsértés megállapítására okot adhatnak”.

Megjegyzendő, hogy e rövidesen hatálybalépő szabvány – amely, ismételjük, kötelező (eltérően a nem szocialista országok szabványainak jelentős részétől) –

[4] Iparjogvédelmi kézikönyv. Szerk. Tasnádi E. Bp. 1974. Közgazd. és Jogi K. p. 705–759.

[5] KGSz. 00.0022–76 szabvány

elsősorban a szovjet jogalkotás idevonatkozó tapasztalatainak felhasználásával készült. Ugyanakkor ha a szabvány egyik fő funkcióját vizsgáljuk, lehetetlen nem észrevenni egész koncepciójában a „neminem laedere”, a harmadik személynek jogainak tiszteletben tartása évezredes szabályának tükröződését.

Csak zárójelben jegyezzük meg, hogy más minisztériumok is adtak ki hasonló rendelkezést, s ha azok nem is szabályozzák ilyen részletekbe menően a teendőket, elvi magjuk ugyancsak a szabadalomkutatásra vonatkozik. Ilyen rendelkezést tartalmaz például a *Külkereskedelmi Minisztérium* 1966. augusztus 28-i utasítása [6].

De térjünk vissza az előzőekben ismertetett KGM szabványra, amelyet a magyar szabadalmi tájékoztatás történetében is jelentős mérföldkőnek tekinthetünk. A minisztérium a szabvány gyakorlati végrehajtásának előmozdítása érdekében saját ágazati tájékoztatási szervénél, a *KGTM*-nél szabadalmi információs bázist hozott létre, amely öt országban közzétett szabadalmi leírások annotációit (dokumentációs adatokkal, rajzokkal) vagy mikrofilmlapjait, kartonjait bocsátja a megrendelő rendelkezésére. Az információs tevékenység során feldolgozott öt ország: USA, Nagy-Britannia, NSZK, Japán és Franciaország. A számítástechnikai szabadalmi információ megszervezése ugyanennél az intézménynél folyamatban van. [7].

E rövid áttekintés után felvetődhet a kérdés, hogy Magyarországon, egy szocialista országban vajon miért tartják ennyire fontos állami feladatnak a szabadalmi információs tevékenység megszervezését, hogy ennyi állami szerv (a felsorolás még nem teljes) foglalkozik vele.

A magyarázatot másutt részletesebben kifejtettük már [8], itt csak néhány szóval utalunk rá: a szabadalmakkal kapcsolatos mindennemű igazgatásban – s így az információs tevékenységben is – a szocialista tulajdonviszonyok között az állam nemcsak érdekelt, de végső soron felelős is. Ezért az állam nem is elégedhet meg a szabadalmi hatóságoknak a nem szocialista országokban ismert hagyományos szerepével, hanem több csatornán keresztül aktívan befolyásolja a vállalatok, kutatóintézetek tevékenységét.

Befejezésül, s a kép teljessége kedvéért még egy megjegyzés: *Magyarország része a KGST országok szocialista közösségének*. Ennek hatása még az annyira speciális területen is mutatkozik, mint a szabadalmi tájékoztatás. Véleményem szerint itt az egyik legfontosabb eredmény az volt, hogy felismerték a párhuzamos

kutatásokból adódó hátrányok következményeit és megtették az első lépéseket azok kiküszöbölésére. Magyarország is részt vesz a KGST országok *Nemzetközi Szabadalmi Információs Rendszerében*. Ez a rendszer többek között bizonyos fajtájú szabadalomkutatások centralizálását is előírja, és olyan világméretű szabadalmi bázist épít ki, amelyben mindenfajta szabadalomkutatáshoz a legteljesebb dokumentumgyűjtemény áll majd a kutatók rendelkezésére [9].

A KGST országok szabadalmi információs rendszere pedig tovább integrálódik majd, feltehetően rövidesen beépül a világméretű *Szabadalmi Együttműködési Egyezménybe* (PCT = Patent Cooperation Treaty).

Azzal fejezhetjük be e rövid áttekintést, hogy a szabadalmi tájékoztatás hajóján így érkezünk el a „Dunától az Óceánig”.

- [9] KINCSES I.: Kísérletek a szabadalmak kutatásának racionalizálására = *Ujítók Lapja*, 1976. 16. sz. p. 14.

VIDA S.: Szemelvények a magyar állami szervek szabadalmi tájékoztatási tevékenységeiből

A cikk az 1977. május 16–18. között Münchenben megrendezendő szabadalmi információs szimpóziumra készült korreferátum. A szerző ismerteti a magyarországi szabadalmi tájékoztatás rendszerét. Röviden vázolja a legfontosabb intézmények feladatait, terveit, a legújabb eredményeket. Ilyen a Kohó- és Gépipari Minisztérium által kiadott és 1977. július 1-én életbe lépő rendelkezés, amely a szabadalomkutatást az új gyártmányok, valamint a továbbfejlesztett gyártmányok tekintetében kötelezővé teszi. A cikk rámutat arra, hogy a magyarországi szabadalmi tájékoztatási hálózat része a KGST országok Nemzetközi Szabadalmi Információs Rendszerének.

* * *

VIDA, S.: Extracts from the patent information activities of the Hungarian state organs

The report prepared for the patent information symposium to be held in Munich from 16 to 18 May 1977 informs about the Hungarian patent information system. It outlines shortly the tasks, plans and most recent achievements of the most important institutions, thus e.g., the decree of the Ministry of Metallurgy and Machine Industry, coming into effect on 1 July 1977. This decree renders obligatory patent research concern-

- [6] *Külkereskedelmi Értesítő*, 1966. p. 278. (II. sz. melléklet 18. § 1.bek.)
 [7] SZÉLL S. – KÖRÖSPATAKI S. – SOLTÉSZ A.-né – BÉRES Gy.: *Szabadalmi információs feladatok a műszaki fejlesztés szolgálatában*. Bp. 1976. KGM. p. 13–15. /Iparjogvédelmi módszertani füzetek. 5. sz./
 [8] VIDA S.: *Das Ungarische Patentrecht*. Köln – Berlin – Bonn – München. 1976. Carl Heymanns Verl. p. 8–10.

ing new and improved products. The report points out that the Hungarian patent information network is part of the International Patent Information System of the CMEA member-states.

* * *

ВИДА, Ш.: Выписки о деятельности венгерских правительственных органов по патентной информации

Статья является вариантом венгерского корреферата к симпозиуму по патентной информации, проводимому 16-18 мая 1977 г. в г. Мюнхене. Представляется система патентной информации в Венгрии. Коротко показываются задачи, планы и достижения важнейших органов. Одним из этих достижений является указание Министерства металлургии и машиностроения, вступающее в жизнь 1 июля 1977 г. об обязательном патентном исследовании по новым и дальшеразвиваемым продуктам. В статье говорится о том, что система патентной информации Венгрии является частью

Международной системы патентной информации стран-членов СЭВ.

* * *

VIDA, S.: Exzerpte aus der Patent-informationstätigkeit ungarischer staatlicher Organe

Der Artikel ist ein Korreferat für das vom 16. bis 18. Mai 1977 in München stattfindenden Symposium über Patentinformation. Er beschreibt das System der Patentinformation in Ungarn und die Aufgaben, Pläne und neuesten Ergebnisse der wichtigsten Institutionen. Der Autor weist auf eine Verordnung des Ministeriums für Hütten- und Maschinenbauwesen hin, die am 1. Juli 1977 in Kraft tritt und in welcher die Patentforschung bei allen neuen Produkten vorgeschrieben ist. Der Artikel hebt den Umstand hervor, dass das ungarische Netz der Patentinformation einen Teil des Internationalen Patentinformationssystems der RGW-Länder bildet.

